

CNPAC

Impact

Nr.2 2005

Publicație a Centrului Național de
Prevenire a Abuzului față de Copii

Editor: Centrul Național de Prevenire
a Abuzului față de Copii

Tel: 75 - 88 - 06

Adresa: str. Calea Leșilor, 61/2
MD 2069, Chișinău

Colegiul de redacție:

Daniela Simboteanu - Popescu

Natalia Porubin

Natalia Cojocaru

Design, procesare computerizată și producere:

Casa IMAGO

Coperta: Corneliu Frumosu

Foto: Colecții CNPAC și UNIFEM

*Buletinul a apărut în cadrul Proiectului
"AMICUL - Centrul de asistență psiho-
socială*

a copilului și familiei"

susținut de Reprezentanța UNICEF

în Republica Moldova

„POLIȚIA? MAMA MĂ AGRESEAZĂ!”

O bună prietenă de a mea a emigrat în Canada. După un an, aflu că i s-a întâmplat ceva ce i-a răsturnat toată metodologia de educație a fiicei ei, Lorena. Că se poartă cu copilul cu mânuși. Că i s-a întâmplat ceva cu ce nu este de acord, dar n-are încotro... Trebuie să accepte!

Și aflu că, într-o zi, nemulțumită că Lorena nu i-a respectat indicațiile, prietena mea s-a dezlănțuit ca un tsunami, țipând la fată, agitându-se amenințător prin odaie și însoțindu-și tirada cu gesturi largi de mâini. În timp ce credea – naiva! – că se află în plin proces de educare a fiicei, Lorena s-a îndreptat spre măsuța pe care se afla telefonul. Fără nici o umbră de îndoială pe chip, Lorena – elevă în clasa I într-o școală din Canada, plecată din orașul natal, Chișinău, de numai un an de zile – a format un număr de telefon și... ce credeți că a debitat în receptor? „Poliția? Mama mă agresează!”. În câteva minute, o polițistă a fost la ușa casei prietenei mele. Au fost necesare mai multe explicații până când polițista s-a convins că nu e cazul să intervină mai dur pentru a lua măsuri cu un părinte-abuzator. Prietena mea s-a calmat ca prin farmec, amabilitatea a ieșit în prim-plan, iar copilul, stăpân pe sine, dirija situația.

De fapt, această istorie nu s-a terminat nici acum. Dovadă e faptul că, și astăzi, prietena mea nu poate uita cazul și revine la el, în discuții, de câte ori are ocazia. Este șocată de fica ei, pe care credea că este stăpână. Și când acolo, copilul se simte independent. La el nu se poate țipa! La el nu se poate ridica mâna! Cu el se poate doar vorbi normal. Iar dacă nu înțelege ceva, trebuie să-i explici. Iar ea, mama, trebuie să învețe această lecție..

Când mi s-a povestit acest caz, cel mai mult m-a bucurat faptul că Lorena se simte liberă. Acest copil de șase ani a înțeles că este o personalitate, chiar și dacă e mică, de un metru înălțime. Știu sigur că Lorena își iubește mama la nebunie. Dar cum putea să-i explice mamei, pe altă cale, că nu are de ce să țipe la ea, să o umilească și, apoi, să-i spună cât de mult o iubește? De ce trebuie, apoi, să o îmbrățișeze cu patos, când a fost, înainte de aceasta, umilirea?

Nu cred că, în timpul apropiat, copiii din R. Moldova vor putea să cheme poliția pentru a-și pune părinții la respect. E ceva de neimaginat, și pentru mine, dar și pentru alții. Dar sper că măcar ceva să se schimbe în societatea noastră pentru ca copiii din R. Moldova să nu sufere atât din cauza violenței la care sunt supuși: în familie, în stradă, în școală...

Lina Teodoreanu

ÎNVĂȚAREA SOCIALĂ: COPILUL CA MARTOR

*Daniela Sâmboteanu-Popescu,
director CNPAC*

Când se abordează subiectul violenței domestice, toată lumea se referă la femei, mai puțin la copii. Nu găsesc explicație faptului de ce se vorbește doar despre femeia-victimă, iar copilul – care poate suferi la fel de mult sau și mai mult – este lăsat într-o parte, trecut cu vederea?

Drept dovadă a acestui fapt a fost modul în care a fost conceput proiectul **Legii cu privire la combaterea violenței în familie**. În varianta inițială, copilul nu a fost trecut ca potențială victimă a violenței domestice. Evident, este imposibil ca într-o familie în care este abuzată femeia, copilul să nu fie victimă. El, oricum, este victimizat, chiar dacă nu este agresat verbal sau fizic, prin faptul că **acest copil a fost un martor**. Însuși rolul de martor al violenței domestice îi formează copilului anumite probleme de ordin psihologic, îi creează anumite complexe, adică îl traumatizează.

Există o teorie a învățării sociale, expusă de ??Vandura, conform căreia copilul învață comportamentul pe care îl vede la adulți. Savantul a făcut un experiment foarte interesant, în care a implicat trei grupuri de copii. Fiecare grup a fost plasat într-o cameră separată, unde a vizionat câte un episod de film, cu conținuturi diferite.

Primul grup a vizionat un episod cu un conținut violent, în care un matur îl certa și apoi l-a pedepsit pe un copil. În cel de-al doilea episod, adultul îl săruta pe copil, îl mângâia cu gingășie, își manifesta afecțiunea față de acesta. Cel de al treilea grup a privit o scenă neutră.

Mai apoi, acești copii au fost adunați într-o singură cameră în care se găseau foarte multe jucării. O anumită perioadă a fost observat comportamentul copiilor. S-a constatat că acei copii care au privit filmul cu adultul violent au început să-și bată păpușile. Copiii din al doilea grup repetau, în raport cu păpușile lor, comportamentul afectuos, iar copiii care au vizionat episodul cu conținut neutru aveau tendința să se manifeste pozitiv, dar păstrau mai mult un comportament neutru.

Este suficient ca un copil să fie observatorul tăcut al violenței în familie pentru ca, ulterior, el să preia acest comportament. Inițial, în relațiile cu semenii, apoi, când devine matur, cu copiii săi, cu familia sa.

Această teorie a învățării sociale demonstrează faptul că, comportamentul omului se formează în baza învățării. Este suficient ca un copil să fie observatorul tăcut al violenței în familie pentru ca, ulterior, el să preia acest comportament. Inițial, în relațiile cu semenii, apoi, când devine matur, cu copiii săi, cu familia sa.

Studiul național „Dezvoltarea timpurie a copilului”, în care au fost chestionați mai mult de 800 de părinți, a constatat că mai mult de 80% dintre părinți confirmă că ei des și foarte des se ceartă în fața copiilor. Copilul învață acest comportament: dacă vede că în familia sa o problemă este rezolvată prin agresiune, cu pumnul sau cu cearta, el va prelua această „soluție” la problemă.

Al doilea aspect este că un mediu impregnat de violență îi afectează foarte tare personalitatea copilului, puterea lui emoțională. El trăiește cu frică, cu anxietate, cu frustrare, fiind permanent în așteptare unei amenințări. O să vină tata și o să strige la el? O va lovi pe mama? Dar dacă îl va lovi și pe el? – astea sunt gândurile unui astfel de copil. Este dovedit faptul că amenințarea sau așteptarea de a fi agresat afectează cu mult mai grav copilul decât însăși agresiunea. El poate să aștepte această agresiune săptămâni, luni și să nu i se întâmple nimic. În schimb, psihicul și sănătatea i-a fost, cu siguranță, afectată de această anxietate.

Toate aceste frici și fobii se somatizează, de aceea în familiile în care există violență domestică foarte des întâlnim copii cu enureză: frica se poate transforma într-o enureză. De aceea, chiar dacă un copil nu este agresat direct, când vine vorba de violență domestică, este foarte important să ne preocupăm și despre copil, atât în calitatea sa de victimă, cât și cea de martor.

La Centrul „Amicul” ne-a fost raportat un caz de violență domestică într-o localitate din republică. Ne-am deplasat în această familie. O mamă a trei copii era victimă, de mai mulți ani, a soțului-abuzator, care o bătea sistematic și foarte crud. Am studiat cazul și am ajuns la concluzia că această femeie vedea doar problema ei, nu și problema copiilor. Femeile-victime ale violenței soților lor încep să gândească într-un mod specific și necondiționat: „eu trebuie să scap de soț, trebuie să mă salvez, să-mi ofer o altă șansă”, dar mai puțin se gândesc la rolul de mamă. Și societatea, când e vorba de violență domestică, îi atribuie acesteia doar rolul de femeie, nu și de mamă.

Cu adevărat, copilul-martor este un copil care suferă.

Nu cred că trebuie să le atribuim doar un singur rol: ea trebuie să se salveze pe sine, dar și pe copiii săi. Dacă ea, în calitatea sa de femeie, nu este capabilă să plece de lângă abuzator, trebuie să plece de lângă acesta în calitatea sa de mamă. Sau să rezolve problema astfel, încât copiii să nu fie supuși abuzului. Situația din acea familie putea fi rezolvată la nivelul comunității, dar numai în cazul în care comunitatea – și mă refer la primar, directorul de școală, vecinii – avea să perceapă situația corect. Ei tratau acest caz doar

ca pe unul de violență față de o femeie. Dar de ce nu le păsa că cei trei copii se întâmpla să doarmă în coștoreață? Că atunci când bărbatul o bătea, femeia îi lua pe copii și, fără să-i mai caute în ce erau îmbrăcați, îi ducea să doarmă în case părăsite, fără uși și ferestre? Nu pentru o zi-două, ci pentru luni întregi, geroase de iarnă. Copiii, toți de vârstă școlară, până a ajunge la „Amicul”, nu făcuse niciodată investigații medicale... Ceea ce ne-au spus nouă autoritățile referitor la acest caz e că „asta-i problema lor, a familiei, că ei se bat azi, iar mâine se împacă”, fără ca cineva să pună în discuție problema copiilor, siguranța și sănătatea lor.

Cel mai grav e că această mentalitate și atitudine a comunității a afectat și mentalitatea mamei. La o anumită etapă, a fost nevoie să-i spunem direct că centrul nostru se preocupă, înainte de toate, de copiii ei. Am ajutat-o, dar i-am solicitat să ne fie și ea partener pentru a le putea face copiilor ei un rost mai bun....

Eu cred că este nevoie să schimbăm puțin accentul pentru ca și autoritățile, și organizațiile care se ocupă de violența domestică să acorde atenția cuvenită și copilului-martor al violenței, pentru ca, pe viitor, să putem proteja câți mai mulți copii. **Cu adevărat, copilul-martor este un copil care suferă.**

COPILUL-MARTOR

Copilul-martor este un copil care observă pe cineva care rănește sau ucide o persoană. Maturii trebuie să-l îndepărteze pe copilul-martor de cele văzute, pentru a minimaliza trauma, să discute cu el despre cele întâmplate și să răspundă la întrebările lui.

Copilul care este în relații întâmplătoare cu victima abuzului poate fi înspăimântat, tulburat, curios, furios, șocat; poate manifesta sentimente de vinovăție și, totodată, de neîncredere.

Copilul-martor poate spune: „Mama mea a murit. Cu mine ce se poate întâmpla?” sau „De ce nimeni nu se îngrijește de siguranța din școala noastră?”.

Copilul care n-a cunoscut personal victima va simți neîncredere, curiozitate, frică și repulsie. El poate întreba: „Aceasta s-ar putea întâmpla și cu mine?”.

Copilul-martor trebuie

- Să fie plasat într-un mediu sigur și neprimejdios;
- Să fie îndrumat și susținut pe durata crizei. El trebuie încurajat să-și exprime sentimentele. Maturii îi vor spune, în mai multe rânduri, cuvinte liniștitoare „Îmi pare rău că ai fost martorul unei asemenea întâmplări. Curând te vei simți mai bine”;
- Să fie ajutat să nu se autoînvinuiască și să treacă prin toate fazele de recuperare psihologică;
- Să fie împuternicit să-i ajute pe alții –să-i îmbrățișeze, să plângă împreună cu ei, eventual – să poată lua decizia de a rămâne peste noapte la un prieten sau de a da un telefon special;
- Să fie scutit de unele responsabilități, cum ar fi, de exemplu, de a sta cu frații mai mici.

„În acele clipe, știam că tata ne urăște..”

Cel mai puternic argument împotriva violenței sunt relatările copiilor pentru care vârsta copilăriei nu le amintește de poveștile lui Ion Creangă, ci de filmele de groază ale lui Hitchcock. Argumentul lor nu poate fi nici combătut și nici ignorat. Acesta trebuie luat ca bază atunci când se elaborează politici sociale pentru protecția copilului și familiei.

„Când îl vedeam pe tata cum venea clătînându-se, știam că vom avea o noapte fără somn. Întâi o bătea pe mama. Dacă nu adormea, se apuca de noi. Ne obișnuisem cu bătăile și țipetele. În acele clipe, știam că tata ne urăște. Părinții ne-au transformat viața în ceva groaznic”, povestește Mariana despre viața care a dus-o ea și cei cinci surori și frați ai săi.

Acești copii nu-și imaginau că viața lor ar putea fi altfel și sufereau în tăcere. Părinții, ambii bețivi, le limitaseră la maximum contactul cu lumea înconjurătoare. Cei mai răsarîți mergeau la școală, însă cei mici stăteau închiși în casă zile întregi. Lumea din jurul lor echivala cu ceea ce vedeau prin geamurile apartamentului lor, de la etajul cinci. Ei nu știau că există televizor, că există desene animate sau alte distracții, atât de firești pentru vârsta copilăriei.

Bătăile și certurile și-au lăsat amprenta asupra psihicului lor. Mezinul, spre exemplu, avea cinci ani, dar nu știa să vorbească bine. Și alți frați ai săi nu frecventaseră niciodată grădinița, fiind subdezvoltați din punct de vedere intelectual. Unii nu cunoșteau nici măcar culorile.

Fiind martori, dar și victime ale violenței, ei au devenit irascibili, nervoși, toți - de la mic la mare - sufereau de enureză. O fetiță, deosebit de afectată, provoca, fără nici un motiv, adevărate isterii.

Drama e cu atât mai gravă cu cât această familie a avut, cu ani în urmă, un alt statut. Cei mici nici nu-și pot închipui că părinții lor au avut alte preocupări decât bețiile sistematice, scandalurile și bătăile și că, nu chiar atât de demult, familia lor era bine asigurată. Soții Rusu se lansase într-o afacere proprie, dar aceasta a dat faliment. Capul familiei legase prietenie cu niște persoane dubioase, care îi promisese protecție în business, însă care, până la urmă, l-au tras pe sfoară. Dezastrul financiar i-a aruncat pe cei doi în brațele deznădejdiei. Nici măcar existența celor șase copii nu i-a putut mobiliza să-și refacă viața. Treptat, aceștia au renunțat la calitatea de părinte, înecându-și amarul în băutura. Sărăcia și mizeria au pus stăpânire pe casă și pe sufletele lor, iar copii au început o viață de foame și lipsuri.

Autoritățile publice locale, dar și unele structuri neguvernamentale au încercat, de mai

multe ori, să intervină în acest caz de violență față de copii și de neglijare a acestora. Direcția pentru protecția drepturilor copilului din sectorul Buiuca-ni a rezolvat pentru familie un apartament spațios, dar nici după câțiva ani, familia Rusu nu tencuise pereții. În apartament lipseau elementarele condiții de trai, copiii dormeau pe jos, în niște rufe, căci nu aveau paturi. Asupra acestui caz a revenit Centrul „Amicul” care avea un cabinet de asistență psiho-socială în școala în care învățau doi dintre copiii familiei Rusu. A fost creată o comisie, în care au intrat și reprezentanți ai Direcției municipale pentru protecția drepturilor copilului, comisie care a decis să plaseze copiii la Casa „Gavroche” din Chișinău.

„În perioada în care copiii s-au aflat la Casa „Gavroche”, specialiștii noștri au avut mai multe discuții cu părinții lor. Se părea că ei și-au revăzut valorile și au înțeles că propriii copiii contează mai mult decât băutura. Dar, după o perioadă, cei doi mai dau o dovadă de necugetare și decid să schimbe apartamentul pe o casă la țară. Nimeni nu i-a putut convinge să renunțe, deși era vorba de o diferență de preț de vreo 20 mii dolari”, povestește Rodica Corețchi, director la „Casa Gavroche”.

Familia s-a mutat cu traiul la țară. Soții Rusu au fost preîntâmpinați că, dacă nu-și vor schimba comportamentul față de copii, vor fi lipsiți de drepturile părintești. Cazul rămâne să fie monitorizat de asistentul social și primăria din localitate. Familia beneficiază de diferite ajutoare, copiii frecventează școala, unde sunt alimentați pe gratis. Din păcate, se mai întâmplă cazuri când tatăl copiilor recurge la violență, fapt pentru care a stat sub arest zece zile.

„Violența fizică în familie s-ar reduce dacă legea ar fi mai drastică față de abuzatori”, spune Rodica Corețchi. În opinia ei, legile din R. Moldova sunt destul de indulgente. **„O modalitate de sancționare a părinților abuzatori este lipsirea acestora de drepturile părintești. Dar unii părinți asta și așteaptă! Nici penalizările financiare nu sunt eficiente, căci, până la urmă, tot copiii suferă, dacă tatăl este amendat, banii fiind luați din bugetul familiei”.**

Natalia PORUBIN

ASPECTELE PSIHOLOGICE ALE VIOLENȚEI ÎN FAMILIE ȘI MODALITĂȚILE DE COMBATERE A EI

Victoria GONȚA,
doctor în psihologie

În societatea noastră sunt multe familii fericite în care domină dragostea, încrederea și înțelegerea reciprocă, familii care își educă copiii după principiile toleranței și a respectului reciproc. Există, însă, și multe familii în care domină conflictul, agresivitatea, violența, ce pot genera copiilor sentimentul de nesiguranță în ziua de mâine, anxietate, diverse dereglări de personalitate și de comportament. Anume acești copii, educați în condițiile violenței domestice, constituie, de obicei, grupul de risc în școală și în societate.

Abordând problema violenței în familie, ne vom referi, pentru început, la **noțiunea** de violență. Privită în ansamblu, violența reprezintă acte orientate împotriva persoanei, ce amenință integritatea corporală și sănătatea acesteia, îi pune în primejdie viața și îi lezează demnitatea. Mijloacele prin care se poate realiza violența sînt constrângerea, abuzul, atentatul, reprimarea sau chiar nimicirea. **Violența produce suferință și constituie un pericol social, fapt pentru care este urmărită penal.**

Violența în familie este principalul factor care conduce la dezvoltarea violenței în societate. Cu toate acestea, actele de violență în familie sunt, în rare cazuri, sancționate de lege, fiind mai degrabă voalate sau chiar neglijate.

Violența în familie constituie un pericol social, la fel ca și violența din stradă. Acest fenomen are consecințe destabilizatoare în plan social, producând creșterea vagabondajului, a abandonului, a infracțiunilor etc. Mai mult decât atât, **violența în familie este principalul factor care conduce la dezvoltarea violenței în societate. Cu toate acestea, actele de violență în familie sunt, în rare cazuri, sancționate de lege, fiind mai degrabă voalate sau chiar neglijate.**

Motive de ordin social și psihologic pentru care violența în familie nu este pedepsită legal

Anumite motive, pentru care violența în familie este mai puțin pedepsită, nu țin de aspectul legal, acestea fiind de ordin psihologic și social: stereotipele sociale privind atitudinea față de femeie („femeia trebuie bătută de trei ori pe zi și o dată seara”, „femeia nebătută este ca și casa nemăturată” etc.); stereotipurile privind relațiile din familie ca sistem închis („nu e bine să scoți gunoiul din casă”, „în propria familie omul face ce dorește”, „azi se bat, mâine se vor împăca”), stilurile abuzive de educație a copiilor (pentru „a-i face oameni”), soluționarea, pe cale violentă, a conflictelor nerezolvate din copilărie (o victimă a violenței în trecut este un potențial agresor în prezent), folosirea familiei ca posibilitate de degajare a emoțiilor negative sau de manifestare a puterii (compensarea complexului inferiorității) etc.

Factori ce provoacă violența între părinți și copii

Cercetările efectuate asupra familiilor în care sunt prezente actele de violență indică un șir de caracteristici/cauze ce duc la această situație: sărăcia, alcoolismul, șomajul, surmenajul fizic și psihic, nivelul jos de cultură și educație, alți factori determinanți (ce țin de relațiile interpersonale în familie, personalitatea soților sau a copiilor) etc. Vom specifica în continuare factorii ce provoacă violența în relațiile părinți – copii:

Factorii familiari:

familia neasigurată material, incompletă sau cu mulți copii, familia cu copii adoptați, prezența în familie a unui membru bolnav psihic (alcoolic, consumator de droguri etc.), stresuri cronice în rezultatul lipsei serviciului și greutăților materiale, pierderea apropiaților, conflictele conjugale, factorii specifici ce țin de cultură și religie; nivelul jos de studii și educație a părinților, incompetența educațională; statutul social inacceptabil (de vagabonzi, refugiați etc.);

Factorii ce țin de personalitatea părinților:

părinți prea tineri, nepregătiți pentru viața de familie; părinți cu diverse patologii psihice, în stări critice (fie că au avut tentative de suicid, cu psihoze), cu retenție mintală; autocontrol redus și impulsivitate; părinți supraocupați; părinți cu experiență de educație intolerantă în familia părintească, cu dosar penal pentru crime sexuale etc.; lipsiți de drepturile părintești;

Factorii ce țin de personalitatea copilului:

copii nedorți, neiubiți sau care seamănă cu o rudă neiubită; cu neajunsuri fizice și psihice, născuți prematur și cu diverse defecte, malformații; cu comportament deviant, „copil dificil”, hiperactiv; copil supradotat sau talentat; cu nereușită școlară, necomunicativ, închis în sine.

Orice membru al familiei poate ajunge victimă a violenței, atât copilul, cât și adultul (mai frecvent, femeia). Însă cel mai puternic și mai durabil impact al acțiunilor violente îl suportă copiii, ei fiind grupul social cel mai vulnerabil în această privință. Chiar și actele de violență dintre adulți sunt îndreptate, în esență, împotriva copiilor, ultimii fiind martori ai acestor scene.

Violența poate fi fizică, sexuală sau emoțională

Violența fizică este când, intenționat, i se aplică copilului pedepse fizice (lovirea, izbirea, îmbrâncirea, bătaia etc.). Atragem atenția asupra faptului că violența fizică nu are, în mod necesar, semne exterioare. De exemplu, loviturile în cap sau scuturările puternice pot duce la sângerări ale meningelui, a membranei protectoare a creierului sau în interiorul ochiului. De cele mai multe ori, maltratarea fizică poate fi depistată de către profesor sau colegi, deoarece urmările ei sunt vizibile: vânătăi, răni, fracturi etc. **În cazul în care un copil a fost doar martor al violenței fizice, el suferă aceeași traumă psihică ca în cazul în care ar fi fost maltrat el însuși.**

Violența sexuală este când copilul (adolescentul) este impus să se implice în relații sexuale sau este ademenit pentru un contact sexual prin minciună, începând cu mângâierile, săruturile. Violenței sexuale pot fi expuși atât fetele cât și băieții. **Acesta este cea mai josnică formă a violenței domestice, deoarece copilul se simte trădat de persoana, pe a cărei dragoste se baza.**

Violența emoțională este lezarea și înjosirea sentimentelor copilului. **E cea mai frecvent întâlnită formă de violență în familia contemporană.** Spre deosebire de cea fizică și sexuală, violența emoțională nu este atât de vizibilă. Ea se manifestă sub diferite forme: atitudinea de respingere a copilului, atitudine de tipul „micul ghinionist”, terorizare, ignorare, șantaj, izolare. Copilul se simte frustrat de dragostea părintească, lui nu i se acordă susținere psihologică, i se aplică pedepse emoționale și, în rezultat, sentimentele copilului se deformează: el nu știe ce simte, cum să simtă, este nesigur pe sine, devine dependent de părerea altora, nu-și poate constitui propriul sistem de valori și de concepții.

O formă de profilaxie și combatere a violenței domestice este diagnosticarea precoce a simptoamelor violenței și acordarea imediată a ajutorului psihosocial familiilor în dificultate.

Pentru a determina prezența violenței domestice, am putea recurge la indicatorii maltratării:

Particularitățile dezvoltării fizice, psihice și comportamentale ale copilului, ce permit diagnosticarea atitudinii violente a părinților față de copil

1. diagnosticarea maltratării după exteriorul copilului:

- leziuni corporale specifice multiple (urme de curea, hematoame etc.) atât proaspăt căpătate cât și în proces de tămăduire;
- reținere în dezvoltarea fizică (reținere în creștere, cântar mic, rahitism etc.);
- semnele unei îngrijiri proaste (delăsare igienică, exterior neglijent, erupții corporale etc.).

2. diagnosticarea violenței fizice după tipul traumelor:

- „sindromul comoției” la copii, caracterizat de prezența hemoragiilor interne, care nu se văd la exterior și se manifestă prin vomă, dureri de cap, pierderea cunoștinței;
- pe corp diverse traumatisme: hematoame, răni, urme de arsuri de țigară sau lichid fierbinte, urme de bătăi cu cureaua, leziuni organice sau traume de oase;
- pe cap – urme de hemoragii în regiunea ochilor, dinți dezbatuți sau știrbiți, chelii, rupturi în regiunea gurii, pe buze;

Particularitățile de vârstă a dezvoltării psihice și comportamentului copilului, ce permit suspexții asupra atitudinii violente față de copil

Vârsta școlară mică: tendința de a ascunde cauza leziunilor și traumelor, singurătate, închidere în sine, lipsa prietenilor sau conflictualitate în relațiile cu semenii, frică de a merge acasă după lecții, reușită slabă; com-

portamente sexuale nespecifice de tipul ascunderii corpului etc.

Vârsta preadolescenței: depresii, autoapreciere inadecvată joasă, fuga de acasă, comportament delicvent, consumarea alcoolului, drogurilor, amenințări sau chiar tentative de suicid, comportament sexual exagerat, acuze de dureri în burtă etc.

Pentru toate vârstele: reținere în dezvoltarea fizică și psihică, reușită slabă, ticuri nervoase, stări nevrotice, dereglarea somnului, anxietate, diverse boli psiho-somatice (obezitate, ulcer stomacal, boli de piele, alergii etc.), depresii, exterior obosit, dereglarea apetitului, delăsare igienică, tendința de a atrage atenția oamenilor asupra sa.

Particularitățile comportamentului părinților violenți

- lipsa îngrijorării pentru soarta copilului, reușita lui școlară;
- lipsa atenției, grijii, blândeții, susținerii emoționale în relația cu copilul;
- neliniștea pentru propriile probleme, lipsa atenției față de sănătatea copilului;
- explicații imprecise și încurcate referitor la cauzele comportamentului inadecvat al copilului, traumelor copilului, refuzul de a vorbi despre aceasta;
- adresări târzii după ajutor în cazul eșecului școlar, traumelor la copil sau adresări din partea persoanelor străine;
- reacții inadecvate la gravitatea traumelor copilului, tendința de subestimare sau supraapreciere a acestora;
- povestiri despre faptul, cum au fost ei înșiși pedepsiți în copilărie;
- simptome ale dereglărilor psihice în comportamentul unui părinte sau manifestarea trăsăturilor patologice de personalitate (agresivitate, iritare, nervozitate etc.);
- învinuirea copilului în dobândirea traumelor, pentru insuccesele proprii, asocierea copilului cu o rudă neiubită, caracteristica negativă a copilului etc.
- lipsa rechizitelor școlare și altor obiecte necesare la copil (geantă, uniformă sportivă, mănuși sau căciulă în timp de iarnă etc.)

REAȚIILE EMOȚIONALE ALE COPIILOR LA VIOLENȚĂ

Sentimentul vinei.

Reacția copilului este de tipul: „dacă eu eram mai bun, părinții mei nu-și făceau atâta rău unul altuia și mie”. Sentimentul vinei este resimțită de copii în special când în familie se produc acte de violență și acestea se repetă frecvent și cu o intensitate crescândă;

Caracterul contradictoriu al sentimentelor.

Copilul zice: „eu nu știu ce simt și ce atitudine am față de aceasta”, el are sentimente încurcate;

Agitație și nervozitate continue.

Chiar și în condiții liniștite copilul poate manifesta accese de anxietate, agresivitate;

Trăiri emoționale intense.

Copiii despărțiți de părinții violenți re trăiesc pierderea, regretă mult pentru pierderea stilului obișnuit de viață și a imaginii părinților buni;

Frica de a fi abandonat.

În cazul când copilul a fost separat de un părinte din cauza violenței, copilul trăiește sentimentul fricii de a nu rămâne singur, de aceea el se ține cu orice preț de părintele rămas chiar dacă acela îl maltratează; necesită o atenție mărită din partea acestuia;

Frica de leziuni corporale.

Copilul care deseori a fost martorul actelor de violență în familie sau chiar jertfă a lor, se teme să nu fie din nou pedepsit și torturat sau părinții să nu-și reverse neplăcerile asupra lui, cum au mai făcut-o și altă dată;

Rușinea.

Copiii, în special cei mai mari, se rușinează de atmosfera nefavorabilă din familie;

Neliniște pentru viitor.

Neîncrederea în ziua de azi îi face pe copii să creadă că viața va fi la fel de imprevizibilă și pe viitor și nu așteaptă nimic bun de la ea.

În ce privește ajutorul propriu-zis familiilor în care există fenomenul violenței, există mai multe modele de intervenție: modelul juridic, modelul social, modelul pedagogic, modelul psihologic, modelul medical.

Pentru ca familia să poată depăși problema violenței domestice, este puțin de a apela doar la una sau două din modelele descrise. Este nevoie de un sistem complex de abordare a problemei, în care fiecare din serviciile existente să-și găsească reflectare.

DISCIPLINARE SAU ABUZ ASUPRA COPILULUI?

Până la momentul de față, în R. Moldova lipsește o statistică oficială privind cazurile de violență la care sunt supuși copiii. Organele de drept, responsabile, în prima instanță, de evidența acestor cazuri, percep copilul mai degrabă ca agresor, decât ca victimă. Despre creșterea ratei abuzului asupra copiilor concluzionăm din sondaje și cercetări individuale sau din mass media națională și analizând situația social-economică a populației. Nu au fost realizate, până în prezent, nici studii complexe asupra fenomenului maltratării copiilor de vârstă timpurie și preșcolară. Din aceste considerente – lipsa de date la temă - una din componentele Studiului Național „Dezvoltarea timpurie a copilului”, realizat de UNICEF în 2004, se referă la abuzul la care este supus copilul cu vârsta de 0-7 ani din R. Moldova. Au fost analizate, de asemenea, și câteva date ce țin de situația în care copilul devine martor al violenței domestice. În sondaj au fost intervievați circa 800 de părinți.

Copilul în calitate de martor al violenței domestice

Foarte des copiii suferă fiind doar martori unui comportament abuziv: ceartă, amenințare, bătaie etc. Chiar dacă copilul nu este victima propriu-zisă a violenței, doar prezența lui în asemenea circumstanțe poate fi considerată „abuz emoțional”, deoarece trauma psihologică produsă copilului are consecințele de lungă durată. În primul rând, suferă perceperea de către copil a relațiilor sociale, care devin distorsionate. Pornind de la această premisă, studiul „Dezvoltarea timpurie a copilului” și-a propus să analizeze, în primul rând, relațiile dintr-un cuplu familial.

Rezultatele ne arată că 72,4% din adulți se ceartă în familie, mai rar sau mai des. Acest lucru se întâmplă cu aproximativ aceeași **frecvență în familiile din mediul rural și în cele din mediul urban. Frecvența certurilor nu depinde de ocupația adulților, ci de alți doi factori: studiile părinților și nivelul socio-economic al familiei.**

Majoritatea părinților, și anume 68,1% își permit „uneori” să se certe în prezența copiilor, iar 6,2% din părinți au recunoscut că practică acest comportament „foarte des”.

Studiul a arătat, de asemenea, că, în suficient de multe cazuri, copiii sunt martorii abuzului verbal în familie. Majoritatea părinților, și anume 68,1% își permit „uneori” să se certe în prezența copiilor, iar 6,2% din părinți au recunoscut că practică acest comportament „foarte des”.

Disciplinarea copiilor

În partea a doua a acestui sondaj, au fost cercetate metodele de disciplinare la care apelează ambii părinți în raport cu copiii lor cu vârsta cuprinsă între 0-7 ani.

După cum vedem, dintre metodele constructive de educație, au fost selectate de ambii părinți **discuția și empatia**. Astfel, 62,9% dintre părinți apelează la discuții atunci când trebuie să aleagă o formă mai potrivită de disciplinare a copilului. Îmbucurător este și faptul că, în 58,1% din cazuri, părinții recurg la empatie, adică apelează, în procesul educativ, la sentimentele copilului.

Totodată, studiul constată că o mare parte din părinți **agresează verbal copiii**, și anume îi **amenință cu bătaia sau cu alte pedepse**. Acest lucru l-au recunoscut 52,4% din părinții chestionați. De la vorbă până la faptă este doar un pas și iată că, în 39,6% de cazuri, părinții trec la **bătaia cu palma** a copilului.

TABLOUL COMPLET AL „METODELOR DISCIPLINARE”, APLICATE DE PĂRINȚII DIN R. MOLDOVA, ARATĂ ÎN FELUL URMĂTOR:

- discuții – **62,9%**
- apelarea la sentimentele copilului – **58,1%**
- certarea copilului, țiparea la copil – **61,2%**
- interzicerea distracțiilor pe o anumită perioadă de timp – **27,3%**
- interzicerea de a se juca și comunica cu lumea înconjurătoare – **15,8%**
- înjurarea copilului, adresarea cuvintelor înjositoare („prostule”, „nebunule” etc.) – **14,7%**
- bătaia cu vârguța – **13,2%**
- tragerea de păr și urechi; pișcăturile – **10,8%**
- pedepsirea prin a nu vorbi cu copilul – **10,4%**
- spunerea că nu este bun de nimic – **5,6%**
- bătaia cu cureaua – **3,1%**
- punerea în genunchi – **1,9%**

- bătaia, cu urme și vânătăi – **1%**
- bătaia cu orice obiect ce cade sub mână – **0,8%**

Aceleași metode de disciplinare sunt aplicate atât pentru fete, cât și pentru băieți. Totuși, s-a conturat **o anumită tendință de a folosi mai frecvent metode constructive în cazul fetelor**. Unele metode abuzive de disciplinare – cum este bătaia cu mâna, înjurarea copilului, pișcarea, tragerea de păr – sunt mai des aplicate băieților. De exemplu, băieții sunt trași de urechi sau păr în 13,4%, iar fetele – în 8%, în timp ce discuțiile cu fetele au loc în 64,5%, iar cu băieții – 61,5%.

Sunt diferențe ce țin și de mediul în care locuiesc familiile chestionate. **Orășenii practică mai des metodele constructive de disciplinare, în timp ce metodele abuzive sunt mai des folosite de părinții din mediul rural.**

57,7% dintre părinți abuzează fizic de copiii lor

În familiile complete, mama este cea care, mai des, abuzează fizic copilului, iar în familiile incomplete – tatăl. Astfel, în familiile complete, mamele își bat copiii în 47,9%, în timp ce tații sunt de două ori mai moderați, ei îndrăznind să ridice mâna asupra copilului doar în 27,8% din cazuri. În schimb, familiile incomplete comportă o doză mai mare de agresiune față de copil. În 62,3% de cazuri, mamele singure își agresează copilul, iar în familiile în care lipsește mama, tatăl bate copiii în 74,3% din cazuri.

Contradicții în răspunsurile părinților

Studiile părinților joacă, se pare, un rol important atunci când vine vorba de a-i da o notă metodei abuzive, aplicate cel mai frecvent - bătaia. Respondenții fără studii/cu studii primare au apreciat pozitiv bătaia în 72,2% din cazuri, în timp ce părinții cu studii superioare au „validat” bătaia numai în 7,2%. Bătaia nu mai are trecere nici la părinții cu studii medii speciale (10,6%), în comparație cu părinții cu studii medii și gimnaziale (42%).

Chiar dacă 57,7% dintre părinți recurg la metode abuzive de disciplinare a copiilor, doar 15,5% la sută consideră că fac bine. Pe de altă parte, 86,2% dintre părinți au declarat că bat copiii pentru ca aceștia să asculte de ei. Dar tot acești părinți, în proporție de 56,4% recunosc că prin bătaie, până la urmă, nu rezolvi nimic!

În familiile complete, mama este cea care, mai des, abuzează fizic copilului, iar în familiile incomplete – tatăl.

Tabelul „contradicțiilor”:

- Părinții bat copiii ca aceștia să asculte – **86,2%**
- Prin bătaie nu rezolvi nimic – **56,4%**
- Bătaia îl face pe copil să fie agresiv – **28,6%**
- Bătaia distruge omul din copil – **15,7%**
- Părinții își bat copiii pentru că au preluat acest comportament de la propriii părinți – **13,4%**
- „Unde bate mama, crește” – **11,9%**

Concluzii:

- Părinții își dau bine seama că bătaia este un abuz asupra copilului lor.
- Părinții își dau bine seama că bătaia face mai mult rău, decât bine.
- Atitudinea părinților față de bătaie vine, într-o anumită măsură, în contradicție cu faptele lor.
- Rata abuzului fizic a copiilor de către părinți este, totuși, considerabilă.
- Contradicțiile dintre ce cred și cum procedează părinții necesită să fie studiate.

Copiii au validat răspunsurile părinților

În cadrul sondajului, au fost chestionați și copiii. Ei au fost întrebați despre metodele de disciplinare pe care le folosesc părinții lor. Datele obținute corespund răspunsurilor oferite de părinții lor, ceea ce validează rezultatele sondajului. Spre exemplu, dacă părinții recunosc, în 57,7% de cazuri, că își bat copiii (cu mâna, obiecte, vârguță sau curea), atunci copiii mărturisesc că sunt bătuși în 58,4% de cazuri.

EVADAREA DINTR-UN CERC VICIOS

Cazul celor patru copii și al mamei lor a ajuns în vizorul specialiștilor de la centrul „Amicul” după ce Elena – unul dintre copii - a scris o scrisoare la Reprezentanța UNICEF în R. Moldova. Așternut pe câteva file, acest strigăt de ajutor pare desprins dintr-un film de groază. **„Viața noastră e un chin, o durere. Această persoană diabolică ne-a distrus viața și sănătatea. Cei 15 ani de căsnicie au lăsat urme vizibile pe corpul mamei – i-a fost rupt maxilarul, nu mai are nici un dinte în gură, mâna i-a fost ruptă în două locuri. Noi, copiii suntem speriați și înfricoșați. La cel mai mic zgomot, începe să ne tresalte inima. Am fost bătuți de mici, alungați de acasă, jigniți și urâți de lume și de ceilalți copii. El ne-a bătut cu capul de pereți, ne-a tras de cap prin casă, ne-a lovit cu picioarele, cu pumnii, cu obiectele, se așeza pe noi, ne mușca până la sânge...”**

Drama se derula nestingherit în ochii consătenilor.

Această dramă se derula nestingherit în ochii consătenilor, a autorităților locale, a administrației școlii și a polițistului de sector. Pentru ei, o nouă bătaie a femeii și copiilor era doar o bătaie de rutină... De când se țin minte pe lume, Elena și cei trei frați mai mici ai săi nu au avut parte de zile bune în casa părintească. Mama, profesoară la școala din sat, era neputincioasă în fața tatălui lor, care îi rupea în bătai pe toți ai casei. Abuzatorul nu se preocupa deloc de bunăstarea familiei, nefiind angajat în câmpul muncii. Avea patima paharului și o fire extrem de agresivă. Când se apuca de băut, era mai bine să nu-i stai în cale. Salariul soției era cheltuit pe alcool și țigări. Uneori, când ajungea funia la par, femeia își lua copiii și fugea în casele părăsite din sat, unde aștepta să treacă furtuna, după care iarăși revenea acasă. Peste câteva zile calvarul se repeta.

Mama acestor copii, o femeie cu studii superioare, nu găsea puteri să rupă cercul vicios. Un altfel de comportament e caracteristic pentru multe victime ale violenței domestice. La nici 40 de ani, chipul ei este îmbătrânit. Tot satul, inclusiv elevii, îi cunoșteau suferința. Plină de vânătași și umilită, profesoara nu găsea puteri să se uite în ochii iscoditori ai colegilor de serviciu, dar mai ales ai elevilor, în fața cărora venea zilnic.

La prima intervenție a specialiștilor de la centrul „Amicul” s-a dovedit că faptele descrise de către Elena sunt adevărate și că situația familiei, într-adevăr este deplorabilă. Fiica cea mai mare locuiește, de la vârsta de un an, la buneii de pe mamă. La fel ca și ceilalți frați ai ei, fața a suferit mult de pe urma tatălui ei. **Se presupune că fata a fost victima unei tentative de abuz sexual din partea tatălui, în timp ce își vizitase familia.** Potrivit evaluărilor asistentului social și psihologului de la „Amicul”, copiii erau speriați și înfricoșați.

Timp îndelungat, copiii nu au fost supuși unui examen medical, deși unul dintre copii suferea de enureză și avea ticuri nervoase, iar mezinul a fost diagnosticat cu nervul facial paralizat.

Deși mama copiilor este profesoară, au fost depistate lipsuri importante în educația copiilor. Potrivit specialiștilor de la „Amicul”, **mama manifestă o duplicitate în luarea deciziilor, inconsecvență,** fapt ce a constituit un impediment serios în realizarea planului de intervenție. Timp de o lună, copiii s-au aflat la centrul „Așchiuță”, mama lor fiind plasată la Centrul de asistență juridică, psihologică și socială pentru victimele violenței în familie „Casa Mărioarei”. În acest răstimp, s-au căutat posibilități pentru a schimba soarta acestei femei și a copiilor ei.

După mai multe intervenții la Ministerul Educației și la autoritățile publice locale, i-a fost găsit un nou loc de muncă într-o școală din alt raion, un loc de trai și alimentare gratuită pentru copii.

Pentru a suplini veniturile modeste ale familiei, femeii i s-a mai oferit un loc de muncă în calitate de bibliotecară. „Este o femeie tânără și interesantă. Am încercat să-i explicăm că ea își poată relua viața de la capăt, chiar dacă are patru copii. Din păcate, psihologia victimei nu i-a permis să înceapă viața de la zero, i-a fost frică să accepte o nouă șansă”, susține Daniela Sâmboteanu-Popescu, directorul centrului „Amicul”. Până la urmă, s-a ajuns la o soluție intermediară, care nu pune în pericol viața copiilor. **După schimbarea locului de trai, femeia a dat cerere de divorț, are grijă de copiii.** Ea a conștientizat că nu mai are nimic în comun cu fostul ei soț și că ar trebui să se gândească, în mod prioritar, la copii. A înțeles, de asemenea, că nu fuge, temporar, de acasă, ci face o schimbare radicală în viața sa și a copiilor ei.

În acest caz, femeia nu se putea decide să evadeze din cerul vicios pentru că era victimă a violenței domestice de mulți ani, pentru că îi era frică de agresor și pentru că nutrea o speranță bolnăvicioasă că lucrurile se pot schimba. Ciclurile violenței includ perioade de scurtă durată în care soții sint în relații foarte bune, după care urmează reîncepe perioada bătailor și injuriilor.

Colaboratorii „Amicului” monitorizează acest caz în continuare. Pentru ei, acest caz, ca și altele, a fost unul dificil, pentru că nu a fost ușor să înfrângă stereotipurile de gândire ale directorului școlii, ale primarului care, spuneau ei, se săturaseră să rezolve problemele acestei familii și că femeia e vinovată de situația în care se afla. Pe de altă parte, mai mulți săteni au afirmat că în fiecare a doua familie există probleme de acest fel...

Natalia Porubin

„Așa e la noi: dacă ceva nu este interzis prin lege, atunci este permis”

Valetina Bodrug-Lungu:

„S-a gândit cineva cât costă astăzi societății violența în familie?”, ne întreabă, retoric, dna **Valentina Bodrug-Lungu**, managerul proiectului UNIFEM în R. Moldova, unul dintre cei mai calificați experți din republică în relațiile gender și, implicit, în problematica violenței domestice. Astfel a început discuția despre acest fenomen care, tradițional, a fost acceptat în familia moldovenească ca un fapt firesc, despre care a început să se discute ca despre o problemă socială abia cu câțiva ani în urmă. Dna **Valentina Bodrug-Lungu** a participat și la elaborarea proiectului „Legii cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie”. Este și autoarea lucrării „Violența prin prisma gender”, editată în cadrul Campaniei regionale informaționale „Viața fără violență – dreptul nostru”, cu suportul UNIFEM.

- În 1995, în Canada s-a făcut un astfel de calcul și s-a constatat că violența domestică îi costă pe canadieni 1,5 milioane de dolari pe an! Este mult sau puțin? Nu cred că este cazul să discutăm. Cineva poate să întrebe cum putem face această estimare. Foarte simplu. Au fost însumate costurile de întreținere în detenție a bărbaților și femeilor care au comis acte de violență, plățile pentru pensiile de invaliditate ale victimelor violenței, cheltuielile pentru recuperarea copiilor care și-au dereglat sănătatea în urma actelor de violență în familie etc. etc. Dar oare astăzi Moldova este o țară atât de bogată, încât să-și permită să ignore și mai departe existența acestui fenomen? Acesta este un motiv serios pentru care guvernul nu poate ignora violența în familie, calificând-o drept o problemă politică importantă. Noi vorbim de indicatori de dezvoltare macro-sociali. Și violența domestică este un astfel de indicator. Chiar dacă un singur copil, o femeie sau un bărbat suferă în urma violenței domestice, societatea nu are dreptul să rămână indiferentă.

- Cum se explică acceptarea tacită a violenței, de care dă dovadă societatea moldovenească?

- Guvernul este structura de stat care organizează politicile de prevenire și de combatere a fenomenelor negative din societate, inclusiv a violenței în familie. Guvernul ar trebui să promoveze politicile sociale care valorifică familia, să îi atribuie valoare de stat și să promoveze modelul relațiilor non-violente în familie. De aceea am și propus un proiect de lege cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie. Proiectul a fost inițiat de asociația obștească „Gender-Centru”, cu suportul financiar al Fundației SOROS, și poate fi considerat un model de colaborare eficientă între structurile de stat și societatea civilă. Coordona-torul de bază a fost Ministerul Muncii și Protecției Sociale, dar s-a lucrat împreună cu reprezentanții

Ministerului Justiției, Ministerului Afacerilor Interne, Ministerului Educației. Au participat la elaborarea proiectului de lege și ONG-uri, în special Centrul Național de Prevenire a Abuzului față de Copii, care a venit cu câteva propuneri foarte bune. Datorită acestor contribuții, putem spune că proiectul de lege cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie este un rod colectiv al societății civile și a structurilor de stat. Proiectul a fost prezentat la guvern, urmează să fie discutat de Executiv.

- Cine suferă mai mult în urma violenței în familie: femeia sau copilul?

- Într-o familie în care există relații violente, sunt afectați negativ toți membrii acesteia, direct sau indirect. Nu toată lumea își dă seama de asta. Dacă este abuzată mama, evident că suferă și copilul. Suferința mamei și acțiunile tatălui abuzator i se întipăresc foarte puternic în conștiința sa. În astfel de cazuri, suferința e dublă: de pe urma acțiunilor violente și pentru că aceasta vine din partea unei persoane apropiate, în care au avut încredere, de la care am așteptat protecție, siguranță, dragoste și susținere. *Americani au stabilit, în urma unor cercetări, că aproape 50% dintre martorii violenței între părinții lor o reproduc în propria familie.* La nivel subconștient, ei găsesc că doar acțiunile violente sunt o metodă de redresare a unor situații. Mi-a spus o dată un student: „Știi câtă răbdare trebuie să ai ca să-i lămurești cuiva ceva?”. Desigur, dar noi pretindem că suntem homo sapiens, trebuie să delimităm unele lucruri. Noi vorbim de fenomenul violenței domestice, iar un fenomen nu se repetă sută la sută din familie în familie. Sunt situații în care copiii nici nu știu de violența care există între părinți, pentru că sunt forme voalate ale violenței. Astfel, violență psihică se subîmparte în violență morală și spirituală. Cea morală ține mai mult de violența verbală, manifestată prin înjurături, ironii, expresii sarcas-

tice, complimente de batjocură, pe care copiii mici nu întotdeauna le sesizează. Dacă vorbim de valori spirituale, am avut câteva situații când oamenii nu-și dădeau seama că era vorba de violență. La o consultație, o femeie mi-a mărturisit că soțul ei nu-i permite să postească și că o impune să mănânce carne în Postul Mare. Este un caz de violență spirituală, mai greu de-l perceput ca atare. Ca să nu traumatizeze copilul, mamele ascund, ani la rând, faptul că sunt supuse violenței și nici nu divorțează, pentru ca „copilul să aibă tată”.

- Copiii sunt în câștig în urma astfel de decizii?

- Categoriec, nu. Treptat copiii își dau seama ce se întâmplă. Am efectuat un studiu privind violența față de femei și am constat că mulți nu înțeleg formele violenței. Mai ales bărbații, dar și femeile, au respins că a înjura, a trage de păr, a striga înseamnă violență, spunând că acestea sunt, „așa, niște cazuri mai tensionate în familie”. Când vorbim de violența față de copii, trebuie să ținem cont că sunt două forme: când părinții se comportă violent cu copilul este o formă directă de violență, iar când copilul suferă pentru că mama sa este abuzată, avem de a face cu o formă indirectă de violență asupra copilului. Copilul suferă și mai mult în situația când vede că nu poate să o ajute pe mama cu nimic.

- Astfel de cazuri sunt frecvente la noi?

- Îmi adresați o întrebare foarte dificilă. În primul rând, în legislația noastră nu există definiții foarte clare ale formelor de violență, fiind menționată doar cea fizică și sexuală. Dar mai există, spre exemplu, și violență economică, despre care nu se vorbește încă. Sunt, însă, multe cazuri când soțul îi interzice soției să muncească, îi gestionează foarte strict banii care, fiind puțini, nu-i permit o supraviețuire normală.

În al doilea rând, în R. Moldova toată statistica vine de la Ministerul de Interne, cu ea se operează la nivel oficial. Ministerul de Interne, însă, se conduce numai de doi indicatori: omorurile și leziunile corporale. Dar aceștia nu sunt indicatori absoluți! Putem judeca despre amploarea fenomenului numai după acești indicatori? Nu. Dimpotrivă: dacă analizăm dinamica, acești indicatori ne arată că fenomenul e în descreștere. În realitate, partea de sub apă a aisbergului rămâne ascunsă, iar indicatorii Ministerului de Interne ne

arată doar ceea ce este la suprafață.

Dacă ar exista mai multe posibilități de a înregistra cazurile de violență domestică, cifra ar putea crește mult mai mult. Însă în R. Moldova nu există suficiente centre de asistență a femeilor maltratate. Avem unul pe republică, „Casa Mărioarei” din Chișinău, plus un centru de criză, de zi, la Bălți. Și gata. Centre pentru copii sunt mai multe, dar intervine altă problemă: nu toată lumea știe despre ele și nici nu avem cultura adresării la psiholog, pentru a solicita un ajutor.

Avem frecvente contacte cu medicii de planificare a familiei, cu ginecologii care ne vorbesc în permanență de cazuri de violență sexuală, dar care nu sunt înregistrate la Ministerul de Interne. Fiecare instituție cu partea ei de statistică: o parte se află la Interne, alta – la Ministerul Sănătății. Trebuie să existe, însă, o structură care ar colecta toate informațiile. Evident, în prim-plan iese violența în bază de gen, pentru că violența gender afectează și copiii.

- Putem vorbi de o lipsă de cultură a relațiilor interumane sau, mai degrabă, de anumite tradiții vicioase?

Dacă pretindem astăzi că suntem pe drumul democratizării, trebuie să revedem și unele așa-zise tradiții de educare a copilului și cele de construire a relațiilor dintre bărbați și femei. În Declarația Universală a Drepturilor Omului, din 1948, este scris: „Orice om are dreptul la viață, la libertate și la securitate personală”. Asta presupune că și femeile, și bărbații se nasc liberi și egali în drepturi. Și poate astăzi este cazul să punem în prim-plan egalitatea în drepturi a genurilor, când și femeile, și bărbații își pot alege modul de viață. Poate, în acest fel, ne-am debarasa de ideea că femeia este inferioară, prin naștere, bărbatului. E cazul să valorificăm personalitatea fiecărui om în parte. Sper ca tânăra generație să fie gender sensibilă, ca băieții să fie orientați și spre familie. Tradițional, la noi se pune accentul pe faptul că femeia este responsabilă pentru toate: familie, educație, menaj, iar bărbații - nu. Într-un fel, este vina societății care i-a izolat pe bărbați de familie, orientându-i numai spre sfera profesională.

- Care credeți că ar fi cele mai eficiente metode de combatere a violenței domestice?

Este foarte important să promovăm în societate modelul unor relații non-violente, a

unor relații de parteneriat și respect reciproc între femeie și bărbat. Să existe intoleranță față de violență și discriminare atât din partea societății, cât și din partea Guvernului care să adopte legi și să creeze mecanisme ce ar preveni și contracara fenomenul violenței. În cadrul unor grupuri-țintă, am adresat întrebarea: „Dacă ar fi o lege care ar combate violența în familie, s-ar diminua fenomenul?”. Majoritatea au răspuns da. Știți care este psihologia? Dacă nu este interzis înseamnă că se poate! Iar legile R. Moldova nu este stipulat clar care sunt măsurile de contracarare a violenței în familie. În proiectul de lege, noi am inclus mai multe măsuri, care sunt orientate mai mult spre prevenire fenomenului. Trebuie să se lucreze cu persoanele care comit acțiuni de violență, pentru că și ei necesită un suport psihologic. Iar noi nu avem nici centre, nici programe alternative pentru abuzatori. În loc să stea la penitenciar, acesta poate să-și ispășească vina lucrând în folosul societății sau fiind obligat să frecventeze cursuri de reabilitare. Sunt convinsă că societatea ar avea de câștigat din urma acestora.

- Ce părere aveți despre crearea unei instituții de stat care să gestioneze programele de prevenire și contracarare a violenței în familie?

Într-adevăr, putem vorbi foarte mult, dar trebuie să existe structuri concrete - ca în alte țări - care să se ocupe de această problemă. În Ministerul Afacerilor Interne e o permanentă fluctuație de cadre.

Pe noi ne interesează să avem specialiști pregătiți în domeniu, de aceea propunem să avem o structură specializată în cadrul Ministerului de Interne. În foarte multe țări există așa ceva. Dacă nu vom avea o continuitate a acțiunilor, va fi foarte greu să monitorizăm procesul. Să nu uităm: astăzi, singurul indicator al violenței este numărul de persoane omorâte sau care au primit leziuni grave în urma acțiunilor violente în familie.

- S-a discutat, o perioadă, despre introducerea permisul de restricție pentru abuzatori...

Noi am susținut acest lucru. După mine, ar fi o propunere foarte bună, dar, deoacumdată, totul e la nivel de discuție. Îmi place foarte mult modelul american, unde se lucrează în echipă. În cazul unei solicitări, la domiciliu se prezintă polițistul, asistentul social și avocatul. Abuzatorul este oprit, pentru o perioadă, să se apropie de casă. Iar dacă acesta încalcă ordinul de restricție, este judecat și tras la răspundere penală. Astfel, victimele sunt protejate.

În R. Moldova, însă, e invers: în caz de un abuz în familie, mama își ia copiii și fuge de acasă, găsimu-și adăpost pe la rude sau chiar în case părăsite. Iar agresorul stă acasă și huzurește, cu paharul în mână. Poliția nu are cum să-l scoată din casă pentru că acesta „nu încalcă ordinea publică”. E un non-sens! Abuzatorul săvârșește acțiuni de violență și nimeni nu-l poate trage la răspundere, iar mama umblă pe drumuri, cu copiii. Noi avem câteva propuneri, pe care le vom face după ce va fi adoptat proiectul de lege cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie.

Natalia Cojocaru

„CASA MĂRIOAREI” OFERĂ ȘANSA DE A ÎNCEPE O NOUĂ VIAȚĂ

În mai 2004, la Chișinău s-a deschis primul refugiu pentru victimele violenței în familie - „Casa Mărioarei”. Aici, găsesc un mediu protector femeii și copiii, pentru care cuvântul „acasă” se asociază cu bătaie, injurii, amenințări cu moartea. La „Casa Mărioarei”, pe parcursul unei luni de zile, o echipă de specialiști, printre care și un medic, încearcă să le rezolve, pe cât e cu putință, problema, pentru ca aceste persoane să nu mai sufere, ca să poată începe o nouă viață, fără violență.

Astfel de centre există în Europa, ele și-au demonstrat eficiența, iar Republicii Moldova nu-i rămâne decât să preia aceste modalități de ajutorarea a victimelor violenței domestice.

De la deschiderea sa, Centrul „Casa Mărioarei” din Chișinău a oferit servicii de asistență juridică, psihologică și socială la circa 300 de victime ale violenței din diferite localități ale republicii. Directoarea centrului, Tatiana Tofan, ne spune că peste 250 de femei au beneficiat de diferite consultații oferite de specialiștii de aici, iar altele 40 au fost găzduite de „Casa Mărioarei”.

Bine amenajat și înzestrat cu toate cele necesare pentru trai, centrul are o capacitate de cazare de 12 locuri. Întreg spectru de servicii necesare victimelor violenței sunt acoperite de o echipă destul de mică de specialiști, în care intră un psiholog, un jurist și un medic.

De regulă, femeile pot să se afle la centru timp de o lună de zile, timp în care încearcă să depășească criza psihologică, iar cu ajutorul celor de la „Casa Mărioarei” - să îndepărteze cauzele problemei care le-a făcut să-și părăsească casa. În unele situații, personalul centrului le ajută să-și găsească un loc de muncă și un adăpost unde să stea împreună cu copiii.

În primele luni de la deschidere, centrul a activat pe principii de voluntariat, angajații săi nefiind remunerați. Abia la sfârșitul anului 2004, „Casa Mărioarei” a obținut un grant din partea Fundației SOROS, care a schimbat situația.

Dar nu numai problemele financiare dau bătaie de cap angajaților de aici. Doamna directoră ne mărturisește că, în timpul soluționării unui caz, specialiștii de la „Casa Mărioarei” se confruntă cu mai multe formalități și, desigur, cu tot atâtea prejudecăți, din partea societății și a angajaților instituțiilor de stat. „Cetățeni și profesioniști nu realizează, din cauza prejudecăților, că violența domestică este o acțiune cu conotație criminală. Bătaia este nu numai o formă de manifestare agresivă. Ea este însoțită și de alte comportamente reprobabile: intimidare, amenințare, abuz psihologic, izolare sau pedepsire”, spune dna Tofan.

Parteneri ai centrului sunt Ministerul

Muncii și Protecției Sociale, Direcția municipală pentru protecția drepturilor copilului, poliția ș.a. „Casa Mărioarei” a fost înființată de către Asociația obștească „Refugiul-Casa Mărioarei”, la inițiativa Antoninei Lucinschi, soția ex-președintelui R. Moldova, Petru Lucinschi.

Irina s-a întorc, cu cei trei copii, la soțul-abuzator

Fiind rugat să-și deseneze viitorul, copilul a așternut pe hârtie un copac fără crengi, fără frunze. De fapt, un trunchi...

Irina nu are nici 40 de ani, însă chipul ei este brăzdat de riduri adânci. De aceea, pare mult mai în vârstă. A venit la „Casa Mărioarei” într-o zi de iarnă, împreună cu cei trei copii ai săi. N-a mai putut suporta bătaiele și agresiunea verbală la care o supune, de câte ori are ocazia, soțul său și a găsit o soluție, deși temporară: să caute un refugiu. L-a găsit la „Casa Mărioarei”. Adevărata soluție ar fi divorțul, dar Irina nu este decisă să facă acest pas: unde să plece, cu trei copii?

Viața Irinei s-a schimbat radical după ce s-a măritat. În timp, problemele din familie s-au agravat. Cu câțiva ani în urmă, soțul ei a plecat, pentru prima dată, la muncă în Rusia. De atunci, pleacă, periodică, pentru câteva luni, câștigă niște bani, după care se întoarce acasă pentru a cheltui cele agonisite și pentru „a o învăța minte” pe nevastă-sa. Bețiile și scandalurile se țin lanț. Femeia și copiii spun că se simt foarte bine în lipsa lui, deși o duc foarte greu, căci „stâlpul familiei” îi ajută prea puțin din punct de vedere financiar. O viață liniștită, însă, contează pentru acești copii mai mult chiar decât hrana.

„Cel mai mult suferă de pe urma situației din familie sa Ionel, fiul cel mare”, ne povestește Aurelia Burghilea, care s-a ocupat de acest caz. Băiatul vede că mama e stresată în permanență, că nu are nici o valoare în ochii soțului. Copilul a devenit foarte bănuitor, are tendințe de a fugi de acasă și, deși are numai 13 ani, își asumă responsabilitatea pentru mamă și ceilalți frați ai săi.

„Copilăria lui Ion s-a încheiat demult. Acum, el vrea să termine cât mai repede școală și să se despartă de familie”, ne spune dna Aurelia. Consecințele abuzurilor permanente la care îi supune tatăl l-au făcut pe Ion să nu-i poată tolera pe părinții care i-au dat ființă, l-au crescut și l-au educat.

Irina s-a aflat o lună la „Casa Mărioarei”. Apoi, a venit soțul după ea și după copiii, promițându-le că vor începe o viață nouă. Cei mai mici l-au crezut, Ion, însă, s-a întristat la vederea părintelui. Pe chipul lui se putea citi neîncrederea...

De regulă, copiii care sunt martori ai violenței în familie se simt responsabili de drama care li se întâmplă. Ei manifestă anxietate constantă, mâhnire, se simt vinovați că abuzul nu se sfârșește. O altă „diagnoză” psihologică a acestora este faptul că ei au un comportament autodistructiv, privesc la viitor cu neliniște, își fac griji pentru ziua de mâine. În unele cazuri, copiii care au asistat la acțiuni violente între părinți au tendințe spre suicid. Pe de altă parte, într-o familie bântuită de violență, nevoile copiilor - siguranță, viață ordonată, dragoste - sunt profund neglijate. În acest sens, cazul lui Ion este simptomatic. Fiind rugat să-și deseneze viitorul, copilul a așternut pe hârtie un copac fără crengi, fără frunze, de fapt, un trunchi.

Copleșită de teroare, o femeie nu mai poate fi o mamă bună

Aurelia Burghilea, psiholog:

Toate complexele și problemele pe care le avem vin din copilărie. Copiii interiorizează modelul parental și ceea ce au văzut în familiile din care provin și, când devin maturi, le repetă în propria familie. Aceasta înseamnă că, într-un cuplu, șansele să apară manifestări violente cresc dacă între părinții soților au existat conflicte violente, la care aceștia au asistat. Copiii, involuntar, învață ca „așa e normal, așa trebuie să fie” și reeditează același comportament în propria căsnicie. O mamă-victimă a violenței soțului este mai puțin capabilă să asigure îngrijirile necesare copilului său sau să-l protejeze pe acesta de pericole fizice sau sociale. Copleșită de ceea ce i se întâmplă, de sentimentul eșecului în familie, de teroare și autoacuzării, femeia nu mai poate fi o mamă bună.

Cel care a lovit o dată, va lovi din nou?...

**Tatiana Tofan, directoarea
Centrului „Casa Mărioarei”:**

Violența domestică se manifestă în toate mediile socio-culturale, fără excepție. Persoane cu carieră și studii superioare pot suferi la fel de mult din cauza unui soț abuzator, cum suferă și femeii fără studii, din familii foarte sărace. Se mai consideră că persoanele cu studii sau venituri mari pot să-și rezolve mai ușor o situație conflictuală. Realitatea este că, în astfel de medii, femeile mărturisesc mai greu cazurile de agresiune. Am avut adresări din partea unor doamne, al căror soți ocupă posturi importante. Unele dintre ele, după o perioadă petrecută la centru, s-au decis să divorțeze de cei care le-au transformat viața în calvar. Altele s-au reîntors la soți, cu speranța că vor reînvia căsnicia. Experiența a arătat, însă, că aceste speranțe rămân deșarte. Nu în zadar se spune: „Cel care a lovit o dată, va lovi din nou”.

O mamă-victimă a violenței soțului este mai puțin capabilă să asigure îngrijirile necesare copilului său sau să-l protejeze pe acesta de pericole fizice sau sociale. Copleșită de ceea ce i se întâmplă, de sentimentul eșecului în familie, de teroare și autoacuzării, femeia nu mai poate fi o mamă bună.

www.violencestudy.org

Secretariatul General al Națiunilor Unite invită organizații guvernamentale și neguvernamentale, asociații profesionale, copii și tineri să participe la realizarea unui amplu studiu în domeniul violenței față de copii.

Secretariatul General al Națiunilor Unite, coordonatorul studiului, este susținut în această inițiativă de OHCHR (Office of the High Commissioner on Human Rights), UNICEF și WHO (World Health Organization). Informații despre acest studiu sunt plasate în Internet, pe site-ul www.violencestudy.org, unde veți putea găsi și detalii despre procedura de înaintare a cererilor și despre cerințele față de participanți.

Ce-și propune acest studiu?

În primul rând, să sintetizeze cât mai multe date și informații despre tipurile de violență, cauzele ce conduc la violență, dar și modalitățile prin care violența poate fi stopată. Totodată, studiu va încerca să evalueze impactul violenței asupra copiilor și tinerilor, să promoveze acțiunile de prevenire și combatere a acestui fenomen în societate, atât la nivel internațional, cât și la cel național și regional.

În cadrul acestui studiu vor fi identificate practicile pozitive în domeniul prevenirii abuzului față de copii prin evaluarea metodelor de intervenție, elaborarea strate-

giilor de lungă și scurtă durată care să ofere asistență în reabilitarea și reintegrarea victimelor în familie și societate.

În același context, vor fi elaborate recomandări cu privire la modificarea sistemului legislativ, a politicii și a programelor de prevenire a fenomenului de violență.

De asemenea, vor fi valorificate experiențele pozitive din domeniu. Studiul va propune modalități eficiente de intervenție, demonstrând și de ce unele s-au dovedit ineficiente.

Raportul final al studiului va fi prezentat Asambleei Generale în 2006 și va include informații despre descoperirile relevante, recomandări și mecanisme de prevenire și reducere a fenomenului de violență în societate.

Drept rezultat, vor fi elaborate două documente separate: o carte pentru adulți cu informații despre copii vulnerabili și abuzați, exemple de practici pozitive și metode de implementare; și o publicație destinată copiilor și tinerilor despre drepturile lor.

Vizitând pagina web www.violencestudy.org, atât specialiștii în domeniu, cât și persoanele interesate de problema violenței față de copii vor găsi informații utile și recomandări concrete despre modul în care poate fi combătut fenomenul de maltratare a copilului.

• CENTRE PSIHOLOGICE PENTRU ABUZATORI

Galina PRECUP, *directorul Centrului național de studii și informare pentru problemele femeii*

Putem eradica un fenomen, identificându-i și, apoi, anihilându-i cauzele. „Rădăcinile” violenței se ramifică, însă, puternic.

1. Unul din factori este chiar societatea noastră, care predispune spre acte de violență. Trăim într-o lume a actelor de terorism, a conflictelor militare etc. Unele statistici indică faptul că printre cei mai violenți în familie sînt polițiștii. Motivația? Munca acestor oameni este foarte stresantă și, după cum e firesc, ei simt necesitatea unei descărcări nervoase. La noi nu există servicii care ar ajuta oamenii să scape de stres, să-i învețe să-și dirijeze emoțiile negative, să-și rețină furia. Ca urmare, aceștia vin în familie, unde găsesc un teren propice pentru a se „detensiona”.

2. Nu cred că se va schimba ceva cât timp în R. Moldova nu există o lege ce ar prevedea sancțiuni drastice pentru abuzatori. Sunt, însă, sigură că o persoană „tentată” de a comite acte de violență și-ar stăpâni impulsurile în situația în care ar ști ce răspundere legală va purta pentru faptele sale.

3. Violența domestică nu mai trebuie să fie privită ca „un fapt privat”. Ea are consecințe dramatice și pentru soți, și pentru copii. Este nevoie de implicarea societății în contracararea violenței în familie.

4. De regulă, în cazul violenței în familie, asistență primesc doar victimele. Însă nu cred că situația se va îmbunătăți cât timp nu vor fi create centre psihologice și pentru abuzatori. Și abuzatorii au nevoie să fie ajutați ca să se recupereze.

5. Formarea, încă de la grădiniță, a deprinderilor unei comunicări nonviolente, întreținerea unor relații nonviolente. De asemenea, instruirea permanentă a omului. O persoană de o cultură înaltă este mai puțin violent.

• SOLIDARIZAREA CU VICTIMELE VIOLENȚEI

Boris GÂLCĂ, coordonator Programe la Fondul Națiunilor Unite pentru Populație (UNFPA)

UNFPA promovează o abordare care cuprinde patru aspecte: consolidarea legislației și a politicilor în concordanță cu acordurile internaționale; pedepsirea vinovaților; identificarea victimelor și soluționarea nevoilor acestora; și încurajarea mobilizării sociale și a schimbării mentalităților.

Pentru a reduce violenței împotriva femeii este nevoie de legi și politici și de aplicarea acestora, este nevoie de resurse materiale, iar practicile violente trebuie schimbate. Încă de la o vârstă fragedă, copiii trebuie să învețe că violența împotriva fetelor și femeilor este un lucru greșit și inadmisibil. În paralel școala trebuie să consolideze principiul conform căruia toate ființele umane sunt egale, fie că sunt bărbați sau femei.

Trebuie promovată colaborarea între toate sectoarele societății pentru combaterea acestui tip de violență și pentru a le oferi victimelor compasiune, sprijin, protecție și integrare socială. O prioritate o reprezintă asigurarea accesului victimelor la servicii medicale, legale și psihologice. Cadrele medicale și din alte domenii trebuie instruite pentru a putea oferi servicii calitative victimelor violenței și abuzului (consiliere, tratament în caz de viol și tratament al infecțiilor cu transmitere sexuală, inclusiv HIV/SIDA). Este foarte important ca supraviețuitoarele cazurilor de violență sexuală să aibă acces la servicii de sănătate a reproducerii de calitate.

Societatea noastră trebuie să se solidarizeze cu victimele violenței. Trebuie să promovăm activ, cu fiecare ocazie, o mentalitate care să nu tolereze violența împotriva fetelor și femeilor. Dacă se întâmplă asemenea cazuri, trebuie să intervenim prompt pentru a pune capăt acestor încălcări rușinoase ale drepturilor omului.

Împreună trebuie să creăm o înțelegere mai profundă a faptului că nici o autoritate nu poate invoca obiceiurile, religia sau tradiția pentru a justifica violența împotriva femeii. UNFPA susține inaugurarea unor centre de monitorizare, control și combatere a violenței domestice, așa-numite adăposturi sau aziluri. În aceste centre, victimele ar primi îngrijire medicală, consiliere psihologică și asistență juridică. Femeile care s-ar adresa centrelor ar avea posibilitatea unui adăpost pe termen limitat. UNFPA optează pentru dezvoltarea standardelor pentru serviciile de asistență socială acordate în centrele pentru adăpostirea victimelor violenței în familie.

• Conform Studiului Sănătății Reproducerii (1997), în R. Moldova 22% dintre femei au trecut prin

experiența violenței (agresate verbal, abuzate fizic, forțate să aibă contact sexual împotriva voinței sale), cel mai adesea agresorul fiind partenerul de cuplu. Din numărul total al acestora, 27% femei locuiesc în zona rurală și 17% - în zona urbană. E impresionantă cifra de 37% de femei căsătorite care au fost victime al unui sau altul tip de violență. Totodată **numai 30% din numărul total de victime au avut curajul să povestească despre acest fapt unei prietene, 9% s-au adresat medicului și doar 2% - unui psiholog.**

• **Violența în familie afectează și sănătatea reproductivă a victimelor.** Femeile care trăiesc alături de parteneri violenți întâmpină dificultăți în a se proteja de o sarcină nedorită sau de o infecție cu transmitere sexuală, inclusiv infectarea cu HIV.

• Studiile internaționale arată că **16 la sută din decesele survenite în timpul sarcinii sunt cauzate de violența partenerului.** Dacă violența are loc în cursul perioadei de sarcină, efectele acesteia poate fi:

- întreruperea spontană de sarcină (avort spontan);
- nașterea unui copil mort;
- nașterea prematură;
- leziuni ale fătului;
- greutatea scăzută a copilului la naștere, o importantă cauză a mortalității infantile și chiar - mortalitatea maternă.

• UN AMPLU STUDIU DE EVALUARE A PROBLEMEI VIOLENȚEI

Mariana IANACHEVICI,
vicepreședinte „Salvați Copiii”

ONG-urile ar putea contribui la soluționarea problemei violenței în familie prin facilitarea unui studiu amplu care să evalueze toate aspectele problemei și toți factorii care generează acest fenomen. Studiul ar trebui să cuprindă, de asemenea, diferențele de abordare a violenței existente în mediul rural și în cel urban, în familiile sărace și cele asigurate material, să prezinte profilul social și psihologic al abuzatorului și victimelor violenței în familie. Identificarea tuturor fațetelor problemei va facilita soluționarea ei.

În afară de studiu, societatea civilă este capabilă să ofere multiple servicii destinate diferitelor categorii de copii, inclusiv celor care deja au fost victime sau martori ai violenței. ONG-urile ar putea oferi asistență și în identificarea victimelor violenței. De-a lungul anilor s-au făcut destule investiții în acest domeniu, există capacități și personal instruit care ar putea să se coalizeze în crearea unor programe de instruire a corpului didactic din școli și grădinițe. Astfel, specialiștii din școli vor ști să identifice eventualele victime ale violenței și să le ajute să-și rezolve problema. Este adevărat că toate aceste lucruri trebuie făcute în parteneriat cu serviciile de stat. Există specialiști în protecția drepturilor copilului a căror misiune este să protejeze copilul și, în acest caz, aceștia trebuie să fie primii parteneri ai ONG-urilor la nivel de raion. Trebuie să existe cineva care să bată alarma și, în același timp, să fie un partener sigur.

Nu e un secret pentru nimeni: un copil care a fost victimă a violenței – de orice formă ar fi - mai devreme sau mai târziu, dacă nu a fost descoperit și recuperat la timp, poate deveni un abuzator sau violator peste o anumită perioadă de timp. În momentul în care acesta a devenit abuzator este prea târziu să intervii. În cadrul „Casei Așchiuță” am încercat să asistăm, cu forțele noastre, acești copiii, cu susținerea colegilor din alte structuri, a unor specialiști din afară. Dar programul este destinat copiilor care sunt rezidenți în centru. Însă e știut faptul că un copil care a fost victimă a violenței are nevoie de un suport de lungă durată. Pe lângă copil, să nu uităm că există părinți. În situația în care ei sunt abuzatori, trebuie să existe o abordare legală cât mai drastică. De exemplu, o fetiță a ajuns la „Casa Așchiuță” cu arsuri pe care i le-a provocat chiar mama ei. Nici astăzi această mamă nu a fost trasă la răspundere penală, ci doar lipsită de drepturile părintești. Noi suntem puși în situația să căutăm dovezi, să facem presiuni asupra diverselor servicii, dar această stare de lucruri nu este deloc normală. Trebuie să existe niște reglementări foarte stricte față de abuzator, fie că este acesta părinte, o rudă apropiată sau o persoană oarecare din afara familiei.

LEGEA ÎN VIGOARE PEDEPSEȘTE DOAR URMĂRILE BĂȚĂII

Tatiana CATANĂ,
jurist

Dacă rășfoim Codul Penal al R. Moldova, vom vedea că multe forme de violență nu sunt prevăzute cu pedepse. Ca, de pildă, relele tratamente. Chiar astăzi s-a adresat după o consultație juridică o tânără mămică care, fiind cu copilul foarte mic, nu poate să se angajeze în câmpul muncii, respectiv nu are bani. Soțul o lasă fără mâncare, îi închide căldura și o ține încuiată în casă. E un caz de rele tratamente, dar abuzatorul nu va fi pedepsit, pentru că legea în vigoare nu prevede sancțiuni pentru rele tratamente.

La moment, prin lege sunt pedepsite doar urmările bățării. Victima abuzului trebuie să aibă o mână ruptă sau un ochi scos ca să fie considerată vătămare corporală, sancționată de lege. Codul Penal pedepsește omorul, dar nu pedepsește neglijența sau punerea în dependență economică a unei persoane. Dacă unui copil nu i se dă de mâncare, este, în fond, o acțiune de punere în pericol a vieții acestuia. E un caz de lăsare în primejdie a copilului, dar legislația noastră consideră „lăsarea în primejdie” doar atunci când o persoană a fost lăsată afară să înghețe. Nu este pedepsită prin lege nici hărțuirea sexuală a copilului. Există un articol în Codul Penal, despre hărțuirea sexuală la locul de muncă. Dar copiii? Și ei sunt hărțuiți sexual la școală sau în internate.

O altă problemă e că, dacă urmările violenței sunt mai puțin gravă sau neînsemnate, legea sancționează abuzatorul administrativ, la plângerea persoanei, dar există și posibilitatea de împăcare. Nu se specifică, însă, nimic, cum trebuie să se procedeze când victima este un copil. Poate un copil să-l ierte pe tatăl dacă aceasta l-a bătut? Cine va fi apărătorul copilului în instanță: mama? Sunt cazuri când mama este interesată să nu-și piardă, chiar și pentru o perioadă scurtă, întreținătorul. Copilul va rămâne expus, în continuare, violenței, dacă mama decide să-l ierte pe soțul violent?

E o contradicție care va fi înlăturată o dată cu adoptarea proiectului de lege la care ne referim. **Soluție ar fi ca, în aceste cazuri, să intervină autoritățile care se ocupă de protecția drepturilor copilului.** Dacă poliția a primit o informație de la școală sau de la o persoană că un anumit copil este abuzat în familie, aceasta trebuie să atragă în instanță, în calitate de avocat al copilului, o persoană din afara familiei, fie un asistent social sau un specialist din cadrul structurilor ce se ocupă de protecția drepturilor copilului. Legea prevede aceste competențe pentru secțiile de asistență socială și protecție a familiei.

În proiectul **Legii cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie** sunt incluse pedepse și pentru mai multe forme de abuz, cum sunt constrângerea psihologică, constrângerea economică, constrângerea spirituală și, evident, cea fizică. Astfel, proiectul de lege recunoaște ca nelegitime acțiunile din cazul expus mai sus.

După adoptarea acesteia, vor trebui modificate și celelalte acte normative care vor prevedea pedepse pentru aceste acțiuni. În acest proiect de lege este trecut și hărțuirea sexuală a copilului.

De asemenea, proiectul de lege stipulează unele mecanisme de combatere a violenței. Ce se întâmplă la noi, dacă a fost înregistrat un caz de abuz fizic violent? Este chemată poliția. Polițistul întocmește un proces-verbal pe caz administrativ și îl trimite în instanță. Dacă judecătorul îi aplică o amendă abuzatorului, acesta se întoarce acasă și se rezbună cu o bătaie și mai violentă pe persoana care l-a divulgat. Le-

gea nu prevede, la moment, nici un mecanism prin care copilul sau abuzatorul să fie separați pentru perioada în care se va clarifica instanța, însă proiectul noii legi oferă posibilitatea judecătorilor de a adopta decizia ca abuzatorul să părăsească locuința pentru o perioadă. După aceea sunt necesare și alte acțiuni de întreprins.

Dacă analizăm legislația noastră, plângerea pe un caz de violență poate să vină direct de la persoana care a pățit, cât și din partea altor persoane: cetățeni, pedagogi, asistenți sociali sau din partea unor organizații. Legea prevede ca poliția să se autosesizeze când, într-o familie, este abuzat fizic sau sexual un copil, însă în practică acest lucru nu se întâmplă. Nu cunosc nici un proces intentat vreodată din inițiativa polițistului. De fapt, copiii au posibilitatea să se adreseze de sinestătător la poliție, dar cum va proceda, în acest caz, „nenea polițistul”? Este necesară instruirea colaboratorilor de poliție, care trebuie să înregistreze orice infracțiune și, ulterior, să efectueze cercetarea cazului. Poliția se poate sesiza și în urma unei petiții scrise de către o instituție, iar Legea cu privire la poliție prevede obligativitatea unui răspuns. Polițiștii trebuie instruiți cum poate un copil să facă declarații la poliție, cum să se facă separația între agresor și victimă etc.

Trebuie să ne gândim și la faptul cum va decurge recuperarea victimei. Lipsirea de drepturi părintești a părintelui – abuzator nu are nici un efect, căci copilul tot în familie rămâne. Dacă acest copil a fost plasat într-un internat, el, oricum, în vacanță, se reîntoarce în familie. Astăzi, nimeni nu lucrează cu această familie, doar unele organizații ce aparțin societății civile. E prea puțin. În principiu, Legea cu privire la combaterea și prevenirea violenței în familie prevede posibilitatea de a obliga, prin hotărâre judecătorească, persoana care a comis anumite acțiuni violente să urmeze o consultație la un psihiatru/psiholog sau să urmeze o cură de dezalcoolizare, în caz de necesitate. În prezent, ca o persoană să fie obligată să facă acest tratament, trebuie să încalce de mai multe ori ordinea publică și, timp de un an, să-i fie aplicate mai multe sancțiuni. Numai după aceasta, este trimis, în mod obligatoriu, prin hotărâre judecătorească, la tratament.

Proiectul de lege la care ne referim ține cont de drepturile omului: dacă se va constata că tatăl copilului recurge la violență și motivul abuzului este alcoolul, instanța de judecată va putea dispune imediat ca acesta să urmeze, obligatoriu, o cură de dezalcoolizare.

În afară de aceasta, legea prevede ca statul să creeze centre pentru femei și copii victime. Există un centru la Chișinău, unde victima se poate afla cel mult o lună. Dar timp de o lună nici separarea case nu se face. La noi, problemele sunt legate tot timpul de locuință. Abuzurile din familie nu sunt soluționate, pentru că victima nu are unde pleca. Nici divorțul nu e o soluție pentru o mamă și copiii abuzați, pentru că sunt legați de abuzator printr-un bun comun - locuința. Legislația noastră civilă nu prevede posibilitatea - în momentul în care o victimă a depus cerere de divorț, iar motivul divorțului este violența în familie, - ca instanța, până se va pronunța decizia de împărțire a averii, să dispună ca abuzatorul să părăsească locuința.

Sunt multe aspecte care trebuie abordate serios, pentru ca legislația națională să ofere protecția celor care ajung victime ale violenței, fie că e vorba de femeie sau de copil.